

УДК 370. 181.5 (09) (002.5)
DOI 10.32782/2412-9208-2024-1-319-328

ATTEMPTS TO PSYCHOLOGICAL HEALTH OF PRESCHOOL CHILDREN MEANS FOR ARTISTIC AND SPEECH ACTIVITY

ЗМІЦНЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Nina HORDII,

Candidate of Pedagogical,
Oleksandr Dovzhenko
Hlukhiv National
Pedagogical University
18, Pytuvyska, Str., Hlukhiv, Sumy
region, 41400, Ukraine

Ніна ГОРДІЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка
вул. Путивльська, 18, м. Глухів,
Сумська обл., 41400, Україна

hordej1960@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4438-2595>

ABSTRACT

In the conditions of a full-scale war in Ukraine, the educational community faced new challenges related to ensuring the mental health of children, that is, providing psychological support and help to overcome trauma and stress to children who are experiencing war. These issues require a comprehensive approach and joint efforts to solve them on the part of parents and teachers. Children's mental health is very important nowadays, it plays a big role in the development of personality. An important neoplasm of older preschool age is the formation of a new level of the child's affective-needs sphere, which allows him to be consciously guided by the goal, moral requirements and his feelings.

Health is a state of complete physical, mental, and social well-being, and not merely the absence of disease. Mental health is a collective term that consisting of several components: psyche and health, creating a synthetic object for study. A child's mental health is (according to the definition of the World Health Organization) a state of well-being in which a child can realize his own capabilities and abilities, cope with ordinary life stresses, and learn productively and fruitfully. From this definition follows the important idea that physical health is the health of a person, then mental health is the normal functioning of mental processes in a person. Laughter therapy is a trend of social psychology that develops as a means of influencing the personality to relieve tension and stress and is carried out during joint exercises using laughter. For children of the sixth year of life, laughter therapy is very useful, it is an important means of strengthening their mental health. Scientific studies suggest that the most effective means of strengthening children's mental health is artistic and speech activity, which forms one's emotional attitude to an artistic image.

Key words: *preschool, children of the sixth year of life, mental health, speech activity.*

В умовах війни в Україні перед освітянами постали нові виклики, які пов'язані із забезпеченням психічного здоров'я дітей, тобто забез-

печення психологічної підтримки та допомоги для подолання травм та стресу дітям, які переживають війну. Ці питання вимагають комплексного підходу та спільних зусиль для їх вирішення з боку батьків та педагогів. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», одним з основних завдань є збереження і зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини [7]. Ці завдання спрямовані на охорону дитячого організму, підвищення його захисних сил. У даний час фіксується досить високий відсоток дітей, які мають хронічні захворювання, різні порушення фізичного, інтелектуального і психічного розвитку.

Старший дошкільний вік – важливий етап у розвитку дитини, період допущення дітей до загальнолюдських цінностей, час встановлення більш складних взаємин з оточуючими людьми. Цей вік характеризується високою вразливістю й чутливістю. Цілісний розвиток дитини як особистості – головна мета модернізації дошкільної освіти на сучасному етапі, а це передбачає турботу не лише про фізичне, а й про психічне здоров'я дитини. Психічне здоров'я дітей в наш час дуже важливе, воно відіграє велику роль в становленні особистості. З дітьми потрібно займатися, приділяти їм більше уваги, так як діти вносять в наше життя лише позитивні емоції, радість, щастя. І саме на позитивних емоціях і повинне будуватися як їхнє, так і наше життя. Саме за допомогою позитивних емоцій ми самостійно можемо покращити та зміцнити психічне здоров'я дітей. Почуття гумору є однією з особливостей психіки, що характеризують тип особистості. В оцінці поведінки з'являється моральний критерій, який дозволяє їм судити про вчинки оточуючих конкретно, а не тільки з позиції «добре» чи «погано». Важливим новоутворенням старшого дошкільного віку є формування нового рівня афективно-потрібносної сфери дитини, який дозволяє керуватися свідомо поставленою метою, моральними вимогами і своїми почуттями.

Учені (М. Бахтін, П. Блонський, А. Петровський, С. Рубінштейн, К. Юнг) [1, с.157] зазначають, що діти досить рано виявляють здатність помічати смішне, кумедне в окремих ситуаціях, словах та вчинках людей. Водночас можна зустріти і таких дітей, у яких почуття гумору виявляється тільки подекуди та неадекватно, і це накладає свій відбиток на загальне її світосприймання та поведінку. Якісні характеристики здатності помічати гумористичне залежать від тих умов життя, які впливають на формування особистості дитини, моральних, естетичних та інших оцінок дійсності. Саме залучення до арсеналу педагогічних засобів впливу на підростаюче покоління почуття гумору як природної основи позитивних емоцій, і є важливим фактором у зміцненні психічного здоров'я дітей старшого дошкільного віку. Говорити про наявність чи відсутність почуття гумору в дітей можна по тому, як вони розуміють доступні їхньому віку жарти, комікси, чи вловлюють комізм ситуації,

чи здатні сміятися не тільки над іншими, але й тоді, коли самі стають об'єктом жарту.

Проблема почуття гумору у вітчизняній і зарубіжній філософській та психолого-педагогічній науці досліджувалась у різних аспектах, зокрема: щодо природи і сутності почуття гумору, його зв'язку з світоглядними уявленнями (Аристотель, Р. Декарт, Ж. Поль, З. Фрейд); з переживанням почуття радості (К. Ізард, Д. Моррил, Л. Саккетті); з самовихованням почуттів (Ш. Амонашвілі, І. Кант, В. Пропп); з природою сміху (А. Бергсон, І. Бех, В. Леві О. Савченко); з розвитком комічного у дітей (Я. Коменський, О. Кононко, Д. Ніколенко, І. Підласий, Р. Садикова); з специфічною емоційною формою відображення дійсності (Ю. Боров, І. Зязюн, Г. Шингаров); з психофізіологічними механізмами гумору (П. Блонський, Ф. Лимантов, О. Лук, А. Маслоу, С. Меткалф, А. Петровський, С. Рубінштейн, Р. Фелібл); з виховання почуття гумору в старших дошкільників (Н. Менчинська, В. Мухіна, О. Попова, Т. Репіна, М. Сагарда, Н. Самсонюк, Н. Старовойтенко); з сприймання гумору в художніх творах (Н. Ваганова, Н. Гавриш, Л. Гайцохі, І. Демєнтьєва, Є. Фльорина); з використанням гумору в освітньому процесі (М. Бахтін, М. Коніна, А. Макаренко, С. Русова, Ж. Руссо, Г. Спенсер, В. Сухомлинський, К. Ушинський) [2].

Зазвичай «гумор» асоціюється в більшості людей із «сатирою». І майже ніколи не вводилося зустрічати поряд слова «почуття гумору» і «почуття співчуття». Щоб вловити між ними спільне, слід простежити за розвитком свідомості дитини старшого дошкільного віку. На певному етапі розвитку вона здатна уявити себе на місці іншого, і силою уяви «перенести» чужий біль на себе. Але дитина здатна здійснити і зворотну операцію, більш складну – уявити себе збоку, чужими очима побачити себе і свої вчинки. Ця здатність і є базою для формування почуття гумору, що дозволяє відшукати смішне в собі самому.

О. Федій визначає гумор, як здатність пожартувати, подивитися на те, що відбувається, з несподіваного погляду: побачити абсурдність ситуації, що лякає; ставитися до себе водночас і серйозно, і несерйозно, посміятися над собою; спроможність людини розіграти комедію, утримувати контроль над ситуацією; безболісно переживати зміни, протистояти критичним ситуаціям; зберігати бадьорий оптимістичний настрій у стресових ситуаціях. Гумор допомагає розкрити добрі людські якості, які зовні наче й не виявляються. Гумор допомагає побачити позитивне навіть у недоліках [9].

Виховання почуття гумору є, безперечно, дуже важливим завданням для педагогів закладів дошкільної освіти і найкращий засіб вирішення цієї проблеми є художні твори гумористичної спрямованості. Слухання та читання поем, віршів, казок жартівливого змісту, гуморесок,

байок, усмішок, пародій та анекдотів позитивно впливає на емоційну сферу дітей, сприяє вихованню добрих почуттів, запобігає виникненню негативних емоцій та звичок.

Здоров'я – це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб та дефектів, а психічне здоров'я має збірне поняття, яке складається з декількох складових: психіка і здоров'я – створюючи синтетичний об'єкт для вивчення. Психічне здоров'я дитини – (відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я), це стан благополуччя, при якому дитина може реалізувати свої власні можливості та здібність, справитися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно та плідно навчатися. З даного визначення випливає важлива думка про те, якщо фізичний стан здоров'я – це загальне здоров'я людини, то психічне здоров'я – це нормальне функціонування психічних процесів у людині [8].

Психічне здоров'я дитини шостого року життя характеризується її здатністю успішно регулювати свою поведінку і діяльність відповідно до загальноприйнятих норм і правил, активно розвиватись як особистість. У цьому віці починає формуватися особистість дитини та її самосвідомість, а умовами психічного розвитку та здоров'я дошкільника є спілкування та спільна діяльність із ровесниками та дорослими.

Сміхотерапія – це напрям соціальної психології, який розвивається як засіб впливу на особистість для зняття напруги, стресу та здійснюється під час проведення спільних вправ та різних форм роботи з використанням сміху. Для всіх дітей сміхотерапія є дуже корисною, вона є важливим засобом для зміцнення їх психічного здоров'я. Саме завдяки сміхотерапії діти зможуть зняти емоційну напругу, підняти настрій, підвищити впевненість у собі, в своїх силах. Крім усього іншого, сміх робить дитину щасливою, так як у дитини, яка сміється, в організмі починають вироблятися ендорфіни, які називаються гормонами щастя. Вони можуть дещо притупити душевну або фізичну біль. Отже, сміх можна вважати і своєрідним ліками від стресу, болю та заподіяних кривд [5].

Аналізуючи сучасні психолого-педагогічні дослідження можна стверджувати, що найбільш ефективним засобом зміцнення психічного здоров'я дітей є спільна діяльність дітей та їх взаємини. Один з видів спільної діяльності, доступний дітям старшого дошкільного віку – є художньо-мовленнєва. Така діяльність безпосередньо пов'язана з різними видами мистецтва: театралізовані ігри, художньо-словесна творчість, зображувальна діяльність, музична тощо. Їх синтез ще більше посилює й урізноманітнює вплив на дитину, розкриває перед нею життя в його різноманітності і красі [3].

Художньо-образна форма казок, віршів, розповідей жартівливого змісту спонукає дитину до усвідомлення інтелектуального, логічного

завдання через осмислення значення мовних образів. А поєднання їх з образотворчою діяльністю допомагає дитині «входити в образ», «проживати» його. У них формується своє емоційне ставлення до художнього образу. Важливим засобом сприяння глибшого засвоєння художнього образу, що дає дитині змогу виразити свої емоції, є театралізована діяльність. Яка в свою чергу є одним з компонентів мовленнєвої діяльності, засобом розвитку образного, літературного мовлення. Діти отримують зразки правильного, гарного, емоційного забарвлення зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, прислів'ями, приказками, фразеологізмами [4].

Для виявлення рівня психічного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку було проведено експериментальне дослідження в ЗДО, де брали участь діти старшого дошкільного віку (експериментальна група (далі ЕГ) та контрольна група (далі КГ). Робота проводилася у три послідовні та взаємопов'язані етапи.

На першому (констатувальному) етапі дослідження вивчали стан психічного здоров'я дітей старшого дошкільного віку, використовували такі методи: педагогічне спостереження, бесіди, тестування, анкетування, педагогічний експеримент.

Другий етап дослідження (формувальний) полягав у розробці та апробації системи роботи зі зміцнення психічного здоров'я старших дошкільників засобом сміхотерапії.

Третій (контрольний) етап дослідження передбачав проведення контрольного обстеження дошкільників із метою виявлення ефективності запропонованої системи роботи.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури для виявлення рівня психічного здоров'я дітей старшого дошкільного віку були розроблені критерії: емоційний, інтелектуальний і мотиваційно-особистісний. Визначені критерії розкриваються через показники, відповідно до яких виділені - високий, середній та нижче середнього рівні їх сформованості.

Для діагностики адекватності емоційних проявів та реакцій, рівня тривожності використали такі методики як: «Обери потрібне обличчя», «Будиночок». Для дослідження інтелектуальних проявів та ступеня стійкості уваги скористалися такими методиками як: «Переплетені лінії», «Запам'ятай 10 слів» та тестом для оцінки словесно-логічного мислення [10]. Для виявлення мотиваційно-особистісних проявів та рівня самооцінки майбутнього першокласника скористалися такими методиками як: «Який я?» та «Сходинки» [6].

Дослідження передбачало проведення діагностики з дітьми на виявлення рівня психічного здоров'я та розробку апробаційної системи роботи з дітьми з означеної проблеми. Отримані результати представлені у вигляді графічно зображеної діаграми (Рис.1).

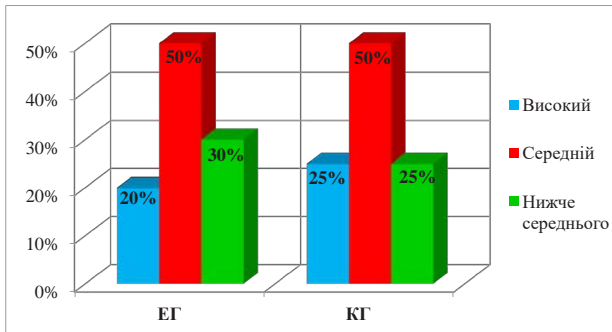

Рис. 1. Рівні сформованості психічного здоров'я у дітей ЕГ та КГ (констатувальний етап)

Таким чином, рівень сформованості психічного здоров'я у більшості дітей ЕГ та КГ знаходиться на середньому рівні. Результат свідчить про те, що батькам та вихователям необхідно приділяти якомога більше уваги психічному здоров'ю дітей, покращити міжособистісні стосунки між дітьми, мікроклімат у групі, кожній сім'ї, а дорослі повинні допомогти дітям бути впевненішими, креативнішими, навчити дітей не боятися себе, своїх емоцій та оточуючих. Як показують результати, рівні сформованості психічного здоров'я дітей в ЕГ та КГ груп приблизно однакові.

Метою формувального етапу – розробка та апробація системи роботи для зміцнення психічного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку. Гумор неабияк допомагає покращити та зміцнити психічне здоров'я. Тому організація процесу виховання почуття гумору у старших дошкільників передбачала врахування вікових можливостей дітей. Освітній процес був спрямований на вирішення наступних питань: зміцнення психічного здоров'я дітей; сприяння розумінню дітьми сутності гумору і виникненню потреби у користуванні ним в різних життєвих ситуаціях; спонукання дітей до інтелектуального, емоційного розвитку, вдосконалення комунікативних здібностей; вплив на морально-етичну поведінку дітей, їх соціалізацію у суспільстві. Реалізація такого підходу вимагала проведення систематичної і цілеспрямованої роботи, тому дослідно-експериментальна робота була побудована на основі системного підходу.

Формувальний етап дослідження проходив у **два етапи**: інформаційний та практичний:

- на інформаційному – передбачалося проведення бесід з дітьми щодо з'ясування знань про гумор та сміх;
- практичний – передбачав впровадження сміхотерапії в роботу з дітьми шостого року життя.

Ефективними виявилися такі форми роботи: заняття, ігри та вправи, психогімнастика, читання та вивчення гумористичних творів, свята, розгляд ілюстрацій, інсценування тощо. Засоби педагогічного впливу – поєднання змісту, форм і методів, спрямованих на виховання почуття гумору у дітей та на покращення міжособистісних стосунків і мікроклімату в дитячому колективі, попередження конфліктів. Систематичність проведення усіх форм роботи у групі потребувала безперервного впливу, забезпечувала позитивну динаміку психоемоційного стану дітей (викликати у дітей позитивні емоції, радість; зняти емоційну напругу; підняти настрій, створити радісну атмосферу в групі тощо). Педагоги акцентували увагу на систематичності в роботі: читання гумористичних творів, проведення ігор, вправ фізкультурхвилинок, які відповідають стратегії роботи протягом календарного року, його циклічність (осінь, зима, весна) та блоків навчального матеріалу «Планета Веселун кличе на допомогу», «Як Незнайко на конкурс збирався», «Ой, не жарти», «Чудова гра «ГуморЛенд» тощо.

Для більш продуктивного засвоєння матеріалу перед початком занять використовували хвилинки релаксації. Це спрямовувало психічну та розумову діяльність дітей на активне сприйняття нової інформації.

Запропоновані фізкультурхвилинки є лише прикладами коротких пауз, які проводили під час проведення всіх видів занять, вони стали більш цікавими та насиченими. Ігри спонукали дітей відчувати настрій, велике захоплення, емоційне задоволення, допомагали бути веселими, впевненими, креативними. Майже всі ігри мали супроводжувальний текст, що подобалось дітям і надавало можливість перетворити одноманітні рухи та паузи на веселі ігри. Сміхотерапевтичні вправи, які використовували під час самостійної, групової діяльності дітей та під час спільної діяльності батьків та дітей, дозволяли весело та корисно проводити час.

До арсеналу педагогічних засобів виховання залучались фольклор та надбання народної педагогіки. Було зібрано різноманітні гумористичні твори для дітей, які виступали в ролі фіксованого змісту виховання: веселі загадки, небилиці, надокучливі казки, байки, поетичні твори і пісні, різні види ігор з фольклорними компонентами, смішинки тощо.

Діти знайомилися з гумористичними творами українських письменників Т. Коломієць «Хитра казка», А. Григорчук «Переплутанка», Г. Маніва, «Розболівся зуб», А. Костецький «Полювння», М. Петренко «Бігла полем ковбаса», Г. Бойко «Чому Тимко подряпаний» тощо. Обов'язковим було обговорення твору, в ході якого діти виявляли характер героїв, позитивний чи негативний, чому і що викликало сміх у дітей і як можна його зобразити або обіграти.

Надокучливі казки дуже звеселяли дітей. Багаторазове повторення одного і того ж фрагмент тексту викликало у дітей сміх. Твори з комічним сюжетом найбільше подобались дітям. Вони полюбили не лише

їх слухати, а і інсценувати. Тому утішки, усмішки, байки, небилиці, гуморески та веселинки використовувались досить часто у роботі з дітьми.

Забавлянки-промовлянки поєднували із своєрідними вправами, в ході яких зміцнювали дітей не лише психічно, а й фізично, підтримували їх радісний, бадьорий настрій. Також знайомили дітей з прислів'ями і приказками про сміх, пояснювали їх зміст, а деякі з них заучували.

Мультфільм – це модель навколишнього світу, тому діти схильні наслідувати те, що вони бачать на екрані. Мультфільми дуже подобалися дітям, тому і привертали увагу і вчили дітей доброму сміхові. У більшості випадків добрий сміх супроводжувався почуттям душевного тепла. Кожна дитина робила висновок, що людина – може помилятися, чинити необдумано, поспішливо: над маленькими недоліками можна посміятися, але одночасно добрий сміх свідчить, що вибачаємо недоліки.

Зробили фотовиставку на тему: «Найкращі ліки – це сміх», в якій продемонстрували батькам фотознімки, відеозаписи.

Отже, використання системи сміхотерапії дозволило водночас зміцнити психічне здоров'я дітей старшого дошкільного віку та зробити час проведення дитини в закладі дошкільної освіти ще веселішим.

Таким чином, у ході дослідження відбулося загальне покращення стану психічного здоров'я дітей. Кінцевий зріз даних дослідження показав, що у дітей спостерігається покращення показників за всіма критеріям. Це означає, що Розроблена система роботи є дієвою, а одержані наукові висновки мають суттєве значення для практичного використання апробованої системи роботи для практичних працівників ЗДО, а батькам надаємо практичні рекомендації щодо зміцнення психічного здоров'я дітей старшого дошкільного віку.

1. Звертайте кожного дня увагу на емоційний стан вашої дитини. Проявляйте до своєї дитини більше уваги, любові та ласки.

2. Не бійтесь зайвий раз посміхнутися дитині, обійняти її, погладити, потримати її за руку, пограти з нею.

3. Розвивайте в дитині впевненість у собі, своїх можливостях, активність, адекватну самооцінку.

4. Хваліть дитину. Не залишайте не помічену дію, яку дитина зробила самостійно, доклавши певних зусиль.

5. Зосереджуйте увагу дітей на приємних спогадах, використовуйте їх для покращення настрою.

6. Будуйте стосунки з дитиною на основі взаємодопомоги і взаєморозуміння.

7. Завжди будьте чесними з дітиною і не бійтесь розділити з нею свої страхи та побоювання. Підтримуйте дитину у подолання стресу та страху. Власним прикладом показуйте, як потрібно правильно поводити себе в стресових ситуаціях.

8. Створіть вдома спокійну, дружню атмосферу, щоб запобігти виникненню негативних емоцій. Уникайте сварок, напруження, контролюйте власні негативні емоції.

9. Читайте дитині художню літературу гумористичного спрямування, пояснюючи їх зміст, це не лише підніміть їй настрій, а й налагоджува- тиме ваші стосунки.

10. Переглядайте разом з дитиною мультфільми та обговорюйте їх: цікавтеся ставленням дитини до побаченого, запитуйте про її враження, міркування, висловлюйте свої почуття.

11. Демонструйте дітям розуміння та повагу до почуттів інших людей, спрямовуйте на те, що кожна людина має невід’ємну внутрішню цінність.

12. Запобігайте перегляду фільмів та телепередач із жорстокими сценами насильства, вбивств тощо.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: навчальний посібник для студ. ВНЗ. 2-е вид. Київ: Либідь, 2003. 280 с.

2. Беленька Г. В., Богінч О. Л., Машовець М. А. Здоров’я дитини – від родини. Київ: Вища школа, 2006. 220 с.

3. Богуш А. М., Попова І. І. Розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поетичного гумору: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.

4. Гавриш Н. В., Курінна С. М. Гумор виховує, навчає. *Дошкільне виховання*. 2018. № 10. С. 20–22.

5. Голубенко Ж. А. Психофізіологічні особливості старшого дошкільного віку. *Психолог дошкілля*. 2018. № 2. С. 19–22.

6. Денисенко Н. Ф., Лиходід Л. В., Лупінович С. В. Сміхотерапія – лікування сміхом: навч.-метод. посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 160 с.

7. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11. 07. 2001. URL : <http://surl.li/mqjvp> (дата звернення: 10.01.2024).

8. Лохвицька Л. В., Андрющенко Т. К. Виховання здорової дитини в сучасній сім’ї: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 228 с.

9. Федій О. А. Сміхотерапія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 256 с.

10. Яценко Т. В. Діагностика психічного розвитку дітей дошкільного віку: методичний посібник. Кременчук: Вища школа, 1978. 84с.

References

1. Bekh, I. D. (2003). *Vykhovannia osobystosti: navch. posibnyk dlia stud. VNZ. 2-e vyd: Osobystisno oriientovanyi pidkhid: naukovopraktychni zasady* [Personality Education: Education. Study guide, HEI. 2nd edition: Personally-oriented approach: scientific and practical principles]. Kyiv [in Ukrainian]

2. Bieliienka, H. V., Bohinich, O. L. & Mashovets, M. A. (2006). *Zdorovia dytyny – vid rodyny. [A Child’s Health Comes From the Family]*. Kyiv [in Ukrainian]

3. Bohush, A. M. & Popova, I. I. (2014). *Rozvytok obraznoho movlennia ditei starshoho doshkilnoho viku zasobamy poetychnoho humoru: navchalnyi posibnyk. [Development of Figurative Speech of Senior Preschoolers by Means of Poetic Humor: a study guide]*. Kyiv [in Ukrainian]

4. Havrysh, N. V. & Kurinna, S. M. (2018). Humor vykhovuie, navchaie. [Humor Educates, Teaches]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool Education* № 10 [in Ukrainian]

5. Holubenko, Zh. A. (2018) Psykhofiziologichni osoblyvosti starshoho doshkilnogo viku [Psychophysiological Features of Senior Preschoolers]. *Psykholog. doshkillia – Preschool. Psychologist* № 2. [in Ukrainian]

6. Denysenko, N. F., Lykhodid, L. V. & Lupinovych, S. V. (2010). Smikhoterapiia – likuvannia smikhom: navch.-metod. posibnyk. [Laughter Therapy – Treatment with Laughter: educational method. manual]. Ternopil [in Ukrainian]

7. Zakon Ukrainy «Pro doshkilnu osvitu» vid 11. 07. 2001. [Law of Ukraine «On Preschool Education», dated July 11, 2001] Retrieved from: <http://surl.li/mqjvp> [in Ukrainian].

8. Lokhvitska, L. V. & Andriushchenko, T. K. (2010). Vykhovannia zdorovoi dytyny v suchasni simi. Simia – berehynia psykhichnogo zdorovia dytyny: navchalno-metodychnyi posibnyk. [Upbringing a Healthy Child in a Modern Family. The Family is the Guardian of a Child's Mental Health: teaching and methodical guide]. Ternopil [in Ukrainian]

9. Fedii, O. A. (2007). Smikhoterapiia: navchalnyi posibnyk [Laughter Therapy: a study guide.] Kyiv [in Ukrainian]

10. Yatsenko, T. V. (1978). Diahnostyka psykhichnogo rozvytku ditei doshkilnogo viku: metodychnyi posibnyk [Diagnostics of Mental Development of Preschoolers: methodical manual]. Kremenchuk [in Ukrainian]

АНОТАЦІЯ

В умовах війни в Україні перед освітянами постали нові виклики, які пов'язані із забезпеченням психічного здоров'я дітей, тобто забезпечення психологічної підтримки та допомоги для подолання травм та стресу дітям, які переживають війну. Ці питання вимагають комплексного підходу та спільних зусиль для їх вирішення з боку батьків та педагогів. Психічне здоров'я дітей в наш час дуже важливе, воно відіграє велику роль в становленні особистості. Важливим новоутворенням старшого дошкільного віку є формування нового рівня афективно-потрібності сфери дитини, який дозволяє їй керуватися свідомо метою, моральними вимогами і своїми почуттями.

Здоров'я – це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб. Психічне здоров'я – це збірне поняття, яке складається з декількох складових: психіка і здоров'я – створюючи синтетичний об'єкт для вивчення. Психічне здоров'я дитини – (відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я), це стан благополуччя, при якому дитина може реалізувати свої власні можливості та здібності, справитися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно та плідно навчатися. З даного визначення випливає ще важлива думка про те, що фізичний стан здоров'я – це здоров'я людини, то психічне здоров'я – це нормальне функціонування психічних процесів у людині. Сміхотерапія – це напрям соціальної психології, який розвивається, як засіб впливу на особистість для зняття напруги, стресу та здійснюється під час проведення спільних вправ з використанням сміху. Для дітей шостого року життя сміхотерапія є дуже корисною, вона є важливим засобом для зміцнення їх психічного здоров'я. Як показують наукові дослідження, що найбільш ефективним засобом зміцнення психічного здоров'я дітей є художньо-мовленнєва діяльність, яка формує своє емоційне ставлення до художнього образу.

Ключові слова: діти шостого року життя, психічне здоров'я, художньо-мовленнєва діяльність, сміхотерапія.